

Zeitschrift: Quaderni grigionitaliani

Band: 10 (1940-1941)

Heft: 3

Artikel: Puisia bondarina

Autor: Picononi, Erico Andrea / Picononi, Ettore Rizzieri

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-11771>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 19.10.2024

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

PUISIA BONDARINA

di frär

ERICO ANDREA PICENONI — ETTORE RIZZIERI PICENONI

di Bondo, val Bregaglia

TERZA PÄRT

AL CURS DA L'AN

46. Lan stagiun.

*La primavera disc: « I port amur,
sparänza e ghiländan da flur! »*

*La stät sustegn: « Al me bun cäld fecond
cun bundiänza furnisc al mond! »*

*L'aton as fa santi: « Cun larga män
biär früt i doi per tütc i umän! »*

*L'inver al disc mez durmantä: « Nu m'älz,
sbrigä tant chè? lascem in pälz! »*

47. La Dumän.

*Cun ròsan e viölan — urnäda la frunt,
i 'm älz sü dal mär — i 'm älz sü di munt,
e dre mi 'na festa — da grandc, rich
masdüda cun güst — da mili culur.*

*Ulcei, sü, dasdev!
E flur, sü, brigev!
Som cià la Dumän!*

*Cunt al me prim büc — 's rassent sü
[lan sponda,
'nt al scos da la tära — süil cel e sü l'onda
dla vita la forza — cun belan canzun.
Umän, fo di letc — brigè 'l vos balcun:*

*In facia'l me büc
ricevaran tütc,
al büc dla Dumän!*

*Al rag dal prim sul — ca splend sü la
[gent,
ca scälta lan niäda — rafresca la ment,
sclarisc lan campagna — lügi fa lan erba,
ca desda lan bestcia — ca dà növa verva:*

*Salüdal da cor!
At porta quel or:
Quel or dla Dumän!*

*Daspera nu vètat — nu sèntat inturn
plager, alegreza — e föch scu 'nt ün furn?
L'è 'l batit dal puls — dal mond operus,
c'al vivar sün tära — as rend delizius.*

*E pö dre palzä,
gügent laurè:
unur dla Dumän!*

48. Fin e principi.**Sonet.**

Nu i è sün tära 'n'ura furtünäda,
ca nu la sciüna e cl'agia 'na dumän;
nagot d'etern i è 'nt la sciort da l'umän,
per tüte sül mond lan cos'en destinäda.

La pü gran legria l'è prest passäda,
tancu 'l sgol d'ün ulcel per ün bel plän;
spes senza vè giü 'l temp d'as dä la män,
la passan lan nossa longa giurnäda.

Essar divis, s'al düra l'amicizia
l'è nagot; ma dla vita la delizia
l'è 'n cört sömi, sömiä 'nt ün plendid di.

La flur da la ragondänza 's brisc pita
e sparisc, scu 'l parfüm divin dla vita
fra 'l cört mument d'arivä e da partì.

49. Cambiament d'an.

Am metarà ben prest l'an vel in fossa,
c'la tant prumes, ma mantagni ben poch;
ma per cunsulaziun vargot as mossa:
al temp s'a trac pel nüs darcä 'n bun toch.

Sül mond l'umän bel nüid al riva,
e nüid al parta per l'eternità,
tramez la vita cun cumbat la niva,
per spesa, cäsa, vasti e ün zigh buntà,

ä lüsc d'un an tüit scanosciü am pica.
Vultev indrè, stüzè la vela lüm;
guardè inänz, nu 's ve prumessan rica;
ma pita stela lüsc tramez al füm.

50. Bunmän.

Prest al vegn al bunmän pei bagai;
i cresciü lur prapanan ragai.

L'è rivä la fin d'an anc' 'na volta,
as cungeda quel vel dand la volta.

E minc' ün tuvarà 'l se cuntent
per pudè salüdä l'an vegnent.

E gavisc da felicitaziun
is diraman per tüte i cantun.

Cur cl'è ciä pö quel di suspirä,
i en pel gir di parent prest in pä.

I gavigian: Bundi cun bun an;
e ragai per quist ciapan, pö van.

I saltelan cuntent i bastüch,
cur ch'i è cors biär argent ent al plüch.

L'alegria l'è tanta pü granda,
cur ca rivan ragai da lan anda.

I bun bärba nu penzan ai fioc,
fin ca l'ägua nu mena bei boc.

Cun gavisc in ansius' spetativa
qualchi blozgar da solit ai riva.

Bab e mama ricevan i fänc,
ca tratä propi state en cun günc.

Mort la festa, la füg pei bagai
la cucagna d' bunmän cun ragai.

Erico

51. Favrer.

Favrer l'è 'n mes fred, ün mes ümad;
cun forza l'invern as difend;
ma biär già nu düra sta guära:
pü cäld 's fan santi 'l sul e 'l vent.

Pür sbigia, pür bagna, pür gela,
diportat scu 'n nar scadanä;
ti fa scu la gent, quela giuvna,
ca völ carnaväl per 's disträ.

52. Al sul.

Ä Bond d'invern nu splenda
al sul per tre longh mes,
la gent tüit mälcuntenta
vers Soi la guärda in bles.

« Corem, corem vi 'n Ganda
corem ä ciapä 'l sul »,
ün disc e tüte raspondan:
« Corem ä cipä 'l sul! »

« Ün scrign ai völ cun sära
e grand e da bun len;
ciä gent e ca m'as möva,
intänt c'al sul splend ben! »

'na malga d' giuvantüra
in viag cul scrign as met.
« Dui mes l'è ca nu 's mossa
quel cär sul benedet! »

*Cun bof e cun fadiga
i portan sü quel scrign.
Surpres inturn i guärdan:
as sent ün ri malign.*

*I brigian quela cascia,
c'al sul ramplisc da lüsc.
« Am völ scu Soi pür godar
al sul danänz ä l'üsc! »*

*I turnan cun legria
passand Punt spizarun;
is ferman sü la Plaza,
pö brigian quel scrignun;*

*ma ven umbria scüra
ent al scrign fate da träv.
« L'è 'l sul », ün fürbo sbügia,
« fügi pel böc dla cläv! »*

53. Calendamärz.

*Per salüdü la primavera
Calndamärz i matc da Bond
festegian cun tambür, bandera,
brunsinan, giüval, sun e cänt.
Süi prä, pel vigh, süin plaz'as sent:
« La nev la va, verd en i fond! »*

*Preparativ già da satmäna
en in gran vöga pei nos matc;
i cercan « verd » sper lan funtäna,
i fan lan prüva cui tambür,
i lüstran späda e fin sagiür,
per godar prest castegn'e latc.*

*S'al vegn al di tant suspirä
ognün as met in unifurma;
cun erb'e föia lur an örna
capei, bander' ä pü nu 'm poss;
la crusc dla Svizra, blänch in ross,
bel ornament sui brac la furma.*

*Al capitani, al mat pü bel,
cun späda 'n spala, cäppi 'n testa,
d'argent spaleta, rop da vel
suldä da Francia, svelto al met
sü 'na colona i matc inquiet;
cun quist l'è inviä la legra festa.*

*Al prim, guarni da gran ghirlanda,
al guida driz stu bataliun;
as sent fracasc da tüit lan banda,
rambomb da corn, trumbet' e schela,
tambür, sampogn süin tüit lan scäla;
ma ent lan stüa declama 'n bun:*

*« Calendamärz, calendavril,
già l'erba cresc, la nev spariscia,
lascè 'l bastciam fo da l'uil;
alzöi cun cävra, feda e agnei,
galina, gai, böv, vaca e avdei
e tüit la gent Dia banadiscia! »*

*Lan cäsa visitan da Bond,
da Spin, Sotpunt e Promantögn,
fagiand al gir e guai ä'l mond,
sa 'n üsc di matc nüss surpassä,
la guida füss prest mäلمانä,
parchè 'l gavisc fa ä tüitc d'as-bögn.*

*Intänt lan mata sünt i Crot
latcmilgh praparan cun castegna,
'na broca e piat divers en mot;
i matc i rivan vers mezdi,
e i sciur maestar en er nì,
e l'apetit sparem c'al regna.*

*I mangan fort da bun amigh;
per fä pö plaza sü la säla
in cumpagnia van pel vigh,
cantand, giüvland alegrement;
i musicant pö rivan ent,
cui balarin turnan lan bela.*

*I fänc, i balan cun legreza:
i vel, i guärdan i lur fi
cun öl cuntent: l'è 'n beleza!
La giuvantü cuntinua 'l bal...
Intänt plän plän in nossa val
la primavera stua nì!*

54. März.

*Oh! cus' c'al mes da märz l'è bel!
L'è 'l mes da lan sorpresa,
al müda spes al se capel,
l'a düin' ältran pratesa.*

*Favogn al manda giò di munt
cun nev, cun sul, cun bigia;
intänt la val guarnisc al frunt
cun flur, tra cègan grigia.*

*Nu 's quata pü 'l riäl da glasc,
la tära nu l'è düra;
al vent 's diporta scu 'n matac,
paregia la verdüra.*

As möv al süch dlan plänta già,
la sev la vita mossa;
e 'l persigher gran pompa fa
dre 'l müer cun lan flur rossa.

Gialäda, plögia, sul e vent
en dal märz lan ärma;
al fa 'na gigna da spavent,
m'al ri tra lan se lärma.

55. Canzun da primavera.

(Melodia da F. Huber)

Ti, primavera, dormat änych?
Di' nu 's at dasmancä?
Nu 'm sent d'ün ulcelin al cänt,
ma sci la fe, m'a tema intänt:
Ti nu völ, ti nu völ pü turnä!

Ma l'è trop fresch sera e dumän;
ti, sul, nu vöt stä sü?
Nagüna plänta caccia büet,
nagüna flur paregia früt!
O bei di da l'avril chi v'a 'vdü?

Chi vegn plän plän dre quela sev
ben vasti d'erba e flur?
Pö cänt d'ulcei e salt d'arment
e giüval da plager dla gent:
L'è turnä quel gran temp da l'amur!

56. Päsqua.

Cur c'al Redentur pativa
sü la crusc, guardant al ciel;
d'unä män d'ün ciot furäda
al santiv' änych ün növ mül.

Là da tütc bandunü l'era;
ma che ve 'l? ün ulcel ros,
ca cun forza e brama granda
cul bech tira quel ciot gros.

Plen da sangh e senza posa
cul se bech, cun grand amur,
al vuless dla crusc fä libar
quel sant fi dal Creatur.

Pö 'l Signur pietus ai parla
« Seat edüna banadi;
da quist'ura sti segn porta:
sangh e crusc, ragord da mi ».

Pei nos busch äl temp da Päsqua
d'ün ulcel santi la vusc,
nu l'è 'n cänt c'al cor cunfortu:
quel ulcel l'è 'l bechincrusc.

57. Risureziun.

Risuscitü l'è 'l nos Signur,
al Redentur da quista tära,
e da la mort
cul se brac fort
al dür ligam pü nu 'l la sära.

La gran vitoria da Gesü
al di da Päsqua 'm la ragorda,
al möv al sasc,
nu 's sent fracasc,
dla fossa 'l füg, dal Bab as porta.

Signur, Ti s'a vultä 'l Te sguärd,
lavand tüet lañ miseria umäna,
e cancelä
en i pacä:
dal Cel as brigian lan funtäna.

Signur, felice quel ca cre
ä la buntä divina in festa!
Volgem cun fe
edüna i pä
vers nossa patria celesta.

58. Primavera.

Primavera, bela mata,
ben disposta e fresca in cor,
turna pür, ti cära fata,
cul te bel vasti da vert.

Ti mument da pälz nu tröva,
cur c'al vegn al mes d'avril,
c'al dea 'l sul u c'al plöva,
ti darä di män e spert.

Primavera, bela mata,
turna prest, ti cära fata!

Dla rusäd'avdè lan perla
cus' c'la lügian la dumän;
fo dal cispat föia ä gerla
sa spragiunan cun lan flur.

Frangul, merl e parüsciöla
is ralegran ent al busch;
nev dl'invern, ti sul, pür töla,
pel risveil grazi 'äl Signur!

Primavera, bela mata,
vegn ben prest, ti cära fata!

Primavera, inscìa clamäda,
dla se cambra disc: «I vegn,
spaciè fin ch'im som müdüda,
finch'i a mess al növ vasti,

quel c'al sart pei di da festa
am a fatc da valti fin
e la nünfa, mia modesta,
cun bütt fresch am l'a guarni.

Primavera, bela mata,
fat avdè, ti càra fata!

Finalment la Primavera,
faccia legra, 'l ri ent i öl,
cun ün büst da seda nera
rassa in verd, capel radond

cumparisch cun scos flurina
c'ai buschet la taca svelt,
spand süi prä lan margritina,
dà salata sünt i tond.

Primavera, bela mata,
sta ben longh, ti càra fata!

59. Al pesc.

In Cavloc, in quel laghet,
ca'nt al scos tegn biär pescet,
ä pü d'ün la mort minacia,
sa pescadur ai dan la caccia.

Üna stät tre bun amigh,
(ün per pesca 'l val ün fich)
cun zalip, lignola plena
vers Cavloc i van da lena.

Sün quel legh plän plän remand
belan trota van pascand;
l'a l'Indre a 'na furtüna!
Remadur sta quiet in cüna!

M'al Tumäsc c'ai pläsc pascä,
quist omum, as ülza in pä,
'l töl la perca longa e greva,
pö 'n mument cun slanc pascäva.

Cosa fat mai pescadur?
äl fond gelt vöt fü l'unur?
cunt al corp fagiand spiganza,
l'om giò 'l legh cun perca 's slanza.

Al sparisc sot l'ägua fonda,
sprüzan süll quatrasc lan onda;
ma l'om spert, cun gran curasc,
al vegn sü, pö 's bräncla dl'asc.

Ma la barca 'l völ svöidä,
per 's trä sü, per as salvä.
«Ma sta ferm, per buna grazia,
nu aumenta la disgrazia!»

Vers la riva i an guidä
al quatrasc cul pesc tacä,
cul pesciun, longh scu la barca,
simal Noè nu 'l vev'ent l'arca.

«Tegn in ment, la cumpagnia,
ün täl pesc spaciava mia;
iss' bagnä ti è tancu 'n poi,
cui te pagn fa sü 'n strafol!»

Ün ai dà la se camigia,
l'ältar lan müdanda grigia,
e cun scarpan mez vasti,
riand vers Splüga en partì.

Al Tumäsc cun faccia fresca,
sudisfatc da quista pesca,
moch al turna dla se gent,
ma la perca 'l met davent!

I cumpagn in giuvantüra
al spass quintan dla bravüfa;
tütc i rin da sfendar boc,
pö i dan nom: Pesc da Cavloc!

Erico

60. Lan vesp.

Al bärba Fadrich in Nurmera
al veva 'n bel prä da sagü,
da l'ör da Campac fin la Mera,
cun sponda sün som, sot pläniv
ed i era cresciü 'n grand rasdiv.
Völ Gian da Malögia giüdü.

D'ün'ura 'l laureri marciäva
e 'l sul as fageva santi;
e Gian bei canvei fo 'l bütäva;
plän plän l'è rivä vers la sponda,
al bärba 's tagniva vers l'onda,
l'intuisc: ün brüt guai pudess ni.

«Ma cusa cla mordan stan musca,
muschin giald», da Gian ün fort sbrüg
as sent e la vista ai vegn fusca;
al büta la fälc süll mument,
cui brac e la vusc as difend,
e 'l pizgan lan vesp, ma nu 'l füg.

«Vers l'ägua giò corr», al vegl dgeva,
füriusa lan vesp sgolan dre
e pizgan al mat ca coreva
sül col, sü la faccia e la testa
e 'l tratan, al pär, per lan festa
e gunfal l'a i öl e nu 'l ve.

Al bärba Fadrich ri 'l vuleva,
sa 'l cäs nu füss trop disparä;
'na vesp al se näs er pizgäva:
nu 's ri mai dal mäl di vagin,
sül pä segua franch ä bun fin
l'amenda. Maj vesp distürbè!

61. Aton.

Guardè la rosa suleta
dasmancäda in quel pit ort;
guardè süi prä lan cigamla,
pel verd scumenza la mort.

Pü quiet l'è ni la natüra,
scumpärs da la stät i plager;
guardè la cega sgrigiusa,
ca corr per val e valer.

Tra lan plänta dal busch scifla
al vent ümad da l'aton;
l'è la canzun dla sparänza,
ca da l'invern segu' al son.

62. Lan föia crodan.

Strapa 'l vent lan föia morta
cun violenza da lan rama,
e baland per l'aria 'l porta
la cunquista da l'aton.

Qualcan föia rasistentä
specian soma 'na gialäda
e 'l driän ornament dlan plantä
sparirà tancu 'n bel son.

Da calur variä ghirlandan
as dastendan sot lan pläntan,
desulaziun la spandan;
trist la 'v dan änc'ün salüt.

Sci l'aton as töl lan föia,
lan canzun e la beleza;
da la mort l'è vän la vöia:
vita türna dapertüt!

63. Nadäl.

Al cel l'è scür, la tära blänca,
campäna sunan legrament;
Crisf l'è nasciü; la mama guärda
al se matin cun cor cuntent.

Nu 's ve 'na cuerta paragiäda,
e pel fäncin indu en i pagn?
Di träv dla vela palanciäda
lan tela pندان da brüt ragn.

Al tremla sü la paia düra
quel cür matin, al bun Gesü;
e pel scaldä giò 'n quel presepi
al böv e l'äsan flädan sü.

La nev la cuata tüit la stala;
ma sur al tetc as brisc al cel:
Splendur divin! D'ün coro d'angial
as sent al cänt: Nadäl, Nadäl!

64. I agn sgolan.

(Canzun populara francesa)

Cus' cla sgolan lan anäda
e nüältr' am sè prest vel;
nossa sera dla giurnäda
cumparisc trop spert sül cel.

Dal passü senz'üna tracia
al splendur svanisc dla faccia;
ma guardem c'al temp dess ni
sü stu mond, ca dre la caccia,
as po 'l cor ringiuvani.

Sta ben, cumpagnia fedela,
d'legar amich cun cor bun,
ca suvent ün'ura bela
m'a passä cunt cänt e sun.

Ma d'l'umän la mort atenta
pei tö 'l flä, le biär nu stenta;
ma guardem c'al temp dess ni
per quei agn ca l'om änc' vënta
as po 'l cor ringiuvani.

Da quei früt, ca semna Dia
dapertüt süi nos santer
racollem per vivar mia
soma sünt al mond dasper.

Vers campagnan immortäla
sü, sgolem, brigem lan äla;
ma guardem al temp l'è ni,
e dasper 'na tä'l funtäna
as po 'l cor ringiuvani.

ERRATA-CORRIGE.

Nella seconda puntata di «Puisia bundarina», fasc. 2, pg. 124 sg., sono incorsi numerosi errori che qui correggiamo:

N. 24. Strofa 1, verso 2:

in quel crescian pläntan tanta

Strofa 3, verso 2:

la racolta varà früt

N. 26. Strofa 1, versi 3 e 4 incompleti:

O, s'i pudessan s'alzä **dla fossa**
iss' ca i **pälzan** in brac ä'l Signur.

Strofa 2, verso 1:

Gügent i penz **lan furtünäd'ura**,

Strofa 4, verso 1:

Vuältar fänc, sa vè äncia la furtüna

N. 30. Strofa 1, verso 1:

Sül päscul lan cävra

N. 31. Strofa 2, verso 2:

sü pel cräp sü vers la Pensa,

Strofa 4, verso 3:

ma crodand 's rump ün galun,

N. 32. Strofa 1, verso 4:

pascalä su 'na spondeta.

N. 33. Strofa 3, verso 4:

scu **ca** stüza l'ägua bräsca.

N. 36. Strofa 1, verso 7:

ca guai sa l'entra golp u fuina;

N. 39. Strofa 4, verso 2:

ti sgüra meltr' e broch;

N. 43. Strofa 3, verso 1:

Cuginunzan cun la roca

N. 44. Strofa 1, versi 1 e 2:

Am pär, mama, ti vess da turnä
prest ä cäsa sül fä da la sera,

N. 42. Strofa 4, verso 1:

Al Batista cun **umur**,

N. 19. Strofa 6, verso 2 (I parte):

l'a sbranä l'orz set ciot per dispet;
